

czélba s azok ezen czéllövészet megtörténte előtt gyakorlati szolgálatra nem alkalmazandók s ugyanazon évben további czéllövészethez nem vonandók.

26. A gyakorlati tapasztalat által beigazolt tény lévén, hogy a lovasított csendőrök használatában levő töltények lövedéke a nagyobb rázkódás következtében nemcsak a hüvelyben túlságosan sülyed, hanem alakját is veszelve ugyszólván lapossá nyomatik s így a töltés és találási biztosság különösen fegyverhasználatnál hátrányosan befolyásoltatik, ezen hátránynak elejét veendő: köteleztetik az őrsparancsnók, minden ilyen, a csendőr hibáján kívül elferdített töltényt a tartalékkészletből haladék nélkül pótolni, melyek azután minden szemle alkalmával okvetlenül előveendő vizsgálat alkalmával a szakaszparancsnok által teljesen épekkel cserélendők ki.

Ezen kicserélés foganatosithatása szempontjából minden — lovasított őrsöket vezénylő — szakaszparancsnokság a szárny által megfelelő tölténykészlettel látandó el.

Az így beszédett hiányos töltények czéllövészet alkalmával tüzelendők el.

27. A tárkarabély gondozásánál és szétszedésénél, összerakásánál és tisztításánál követendő eljárást a m. kir. csendőrségi fegyver-utasítás 4. §-a, a forgó pisztoly szétszedését és összerakását ezen utasítás 11. §-a, míg a forgó pisztolyok jókarbantartását a 12. §. írja elő.

Ezeken kívül a következők tartandók szem előtt:

28. Vasból vagy más fémanyagból készült eszközzel a tárkarabély semminemű részét sem szabad ütni.

29. A hüvelylökönek a zárfejből való kiverésére, valamint az első számú karabély-karikának helyre-

ütögetésére, egy kis, kemény fából készült kalapács használandó.

30. Hogy minden szerencsétlenségnek eleje vétesék oly esetben is, midőn a csendőr töltött karabélyát bármi okból kezéből leteszi, a következő eljárás pontos betartása rendeltetik:

Az adogatóban esetleg töltényürben levő töltények kiveendőek és a tölténytáskába helyezendőek, a tárban levő hat töltény helyén marad, az adogató felső helyzetébe hozatik és az ismétlés rekesztő előre fektetése által az ismétlő művezet elzáratik, az ütővas leeresztetik.

A fegyver ily módon teljesen biztosítva van; mindazonáltal a tárban még mindig marad annyi lőszer-készlet, hogy a tárkarabély szükség esetén azonnal lövésre kész állapotba helyezhető.

Ha a csendőr tárkarabélyát ismét kezébe veszi, az ismétlő-rekesztőt hátrahuzza, az adogatót az alsó helyzetbe hozza, a 7-ik töltényt beléteszi és a tárkarabélyt a vállon hordásra előirt állapotba helyezi.

31. A tárkarabély tusában elhelyezett vas tisztító vessző csakis a külszolgalatban használható. Rendes viszonyok között az őrsállomáson, a csőfurat lehető kimélése végett, száraz bükkfából készült, egyik végén négyélűre faragott és az élén rovátkokkal ellátott tisztító vesszők használandók.

Nádat tisztító vesszőül használni szintén tilos, mert üvegkemény héja a csőfuratot megrongálja.

32. A tusa vájátában elhelyezett fémtisztító vessző és sárgaréz törő gyors mozgás alkalmával ugy a lovas, mint a gyalog-csendőrnél nagy zörejt okoz, ennek meggátlása céljából a tisztító vessző bezsirozott vászon rongyba göngyölendő és ugy helyezendő el a tusa vájátába; minél azonban megjegyztetik, hogy a

tisztító vesszőnek ily módon való elhelyezése által nem szabad megszorulnia, hanem könnyen kihúzható legyen.

33. Minden őrs és minden tiszt egy csőtükörrel ellátva legyen.

34. Az ütőrugó kimélése szempontjából okvetlen szükséges, hogy az minél kevesebbet álljon feszült helyzetben. Eltekintve attól, hogy az ütőrugó, ha folyton feszült helyzetben tartatik, rugó-erejét elveszti, az ütővasnak le nem eresztése esetén a závarzat is igen könnyen kinyilik és az esetleg rosszul becsavart határcsavar a zárdugattyú kiesését meg nem akadályozza úgy, hogy a zárdugattyú könnyen el is veszhet.

A fentiekből kifolyólag szigorú felelősség terhe mellett rendeltetik, hogy a fegyver úgy a laktanyában, mint portyázások alkalmával mindenkor leeresztett ütővassal tartassék.

Kivételt csupán azon eset képez, ha minden pillanatban lőkészenlét céljából töltény van a töltényürbe helyezve. Ez esetben az ütővasnak felhuzva és a zárkapcsolvány szárnyának jobbra fordítva és így a karabélynak biztosítva kell lenni, hogy a billentyű véletlen érintése esetén szerencsétlenség ne történjék.

35. Tekintve, hogy az ütővas lassú leeresztésekor a zárkapcsolvány szárnya sérti az ujjat, a mely a lecsattanást megakadályozza s ez okból az rendesen lecsattanással eresztetik le, mi által pedig szerfölött sok ütőrugótörés idéztetik elő; azért az ütővas leeresztése a következő módon történjék:

A balkéz átmarkolja a tusanyakot a nélkül, hogy a mutatóujj a billentyűt érintené, a tusa a balcsipőre támasztandó, a jobb kéz felemeli a zároló fogantyúját, a felemelés után a bal mutatóujj megnyomja a billentyűt és mindaddig megnyomva tartja, míg a fogantyú

lefordítása folytán az ütővas minden csattanás nélkül leereszkedik.

36. A zárkapcsolvány szárnyát sohasem szabad élével felfelé állítva tartani, minthogy ezáltal az abban elhelyezett rugó is rongáltatik. Ezen szárny mindenkor — a szükséghez képest — teljesen a bal- vagy jobb- oldalra legyen fektetve.

A zárkapcsolványt mindkét oldali helyzetében a saját rugóján levő szemölcs az által tartja, hogy a rugó a szemölcset az ütővasnak hátulsó végén levő kivágatokba nyomja.

37. A legénységi szobákban a fogasokon függő fegyverek csőfurata mindig bezsirozva legyen. Ezen bezsirozás azonban csak annyiból áll, hogy a tárkarabélyok és forgó pisztolyok csőve vaselines kócczal kihuzatik, ez által tehát a csőfurat vékony zsirrteggel bevonatik.

A megtakarított fegyverek, mielőtt ezek a fogasokra akasztatnának, külsőleg is vaselines ronggyal megdörzsölendők s azután száraz ronggyal letörlendők.

38. A reggeli szobakitakarítás után a szükséghez képest, a fegyverek kívülről és belülről tiszta száraz kócz vagy ronggyal megtisztítandók, azután pedig a fentemlített módon bezsirozandók.

V.

Oktatás és kiképzés.

1. A csendőrségi szolgálati utasítás 129. és 130. §-ai előírják, hogy a csendőrkerületi parancsnok gondoskodik a csendőrök kiképeztetéséről, valamint kiváló gondot fordítson arra, hogy a parancsnoksága alatti tiszteket, altiszteket és csendőröket lehetőleg rövid idő alatt

minden irányban tökéletesen megismerje, alárendeltjeiben a jó szellemet, becsvágyat, kötelességérzetet, hűséget és az önérzetet felébressze és fentartsa.

A csendőrkerületi parancsnok tehát alárendelt tisztjeinek, hadapródjainak, valamint legénységének kiképeztetését személyesen és törzstisztjei által nemcsak ellenőrizni tartozik, hanem a csendőrkerületi parancsnok kiváló kötelessége alárendeltjei kiképeztetésének az irányt megadni és ennek foganatosítása fölött őrködni.

Szemléi alkalmával a kerületi parancsnok tehát különösen a tisztek és hadapródok szellemi tevékenységéről, önkiképzéséről, szolgálati működéséről, társadalmi magatartásáról és modoráról magának biztos tudomást szerezzen, a tisztekkel és hadapródokkal ilyen alkalommal a szükségesnek mutatkozó irányokban oktatólag és behatóan foglalkozzék.

A beosztott törzstiszteknek hasonló módon kell eljárni és az ez irányban talált állapotról, illetve észleleteikről, a kerületi parancsnoknak — a szemlelet rövid tartalmának mintegy kiegészítéseül — szóbelileg részletes jelentést tenni.

A szolgálati utasítás 129. §-a előírja, hogy a csendőrkerületi parancsnok használható csendőrök kiképzéséről gondoskodik. E határozványokból kifolyólag tehát a csendőrkerületi parancsnok a legénységi iskolák számára »Napirendet« szerkeszt. E »Napirend« szerkesztésénél elvül tekintendő, hogy a legénység — beleértve a közbeeső szüneteket — délelőtt három, délután pedig két órát legyen foglalkoztatva.

Azon csendőrök, a kik 24 vagy több órai szolgálatból bevonultak, a bevonulást követő félnapon iskolába nem vonandók, hanem ezen idő nekik takarításra, pihenésre és alvásra engedendő.

2. Csendőrnél a tudatlanság épen oly nagy baj, mint az erkölcstelenség vagy a rossz magaviselet; mert a tudatlan csendőr állása kötelmeinek eleget tenni nem képes.

3. Tekintve azt, hogy a csendőr szolgálatában nem járhat el kénye-kedve szerint, mert a törvények, rendeletek és parancsok stb. minden léptét és cselekményét, valamint az ezekből kifolyó nyomozásokat, elővezetéseket, letartóztatásokat és fegyverhasználatokat szabályozzák: ennél fogva minden egyes csendőrtől követeltetik, hogy a különféle törvényeket, rendeleteket és parancsokat s az azokból folyó eljárást ne csak elméletileg ismerje, hanem azok gyakorlati alkalmazását is teljesen értse, mert ellenkező esetben törvény- vagy szabályellenes eljárása alapján büntetésnek, de sőt hadtörvényszéki eljárásnak is nézhet elébe.

4. A csendőrségi utasítások és szabályok mellett, a csendőrnek általában még a polgári életben érvényben álló, a közbiztonság, csend és rend fentartására vonatkozó törvényeket, ministeri rendeleteket, megyei és városi szabályrendeleteket stb. is ismernie kell.

A józan ész és a csendőrtől követelt ismeretek birása mindig biztosítják a csendőrnek a fölényt s jelesen műveletlen emberekkel szemben hatalmas eszközök.

5. Ámbár minden csendőrnek már becsületbeli kötelessége magát szakadatlanul képezni és ismereteit, szellemi látkörét fejleszteni; mindazonáltal arra ügyelni, hogy ez valóban meg is történjék, — ez irányban hatni, általában minden őrsön az iskolázást, oktatást czélszerűen, értelmesen, alaposan s a legnagyobb buzgósággal foganatosítani: első sorban az őrsparancsnok kiváló kötelessége; miből követ-

kezik, hogy őrparancsnok csak művelt, értelmes egyén lehet, ki folyton tanulva s ismereteit gyarapítva, maga megy jó példával csendőrei előtt s így képesítve lesz alárendeltjeit vezetni és oktatni.

6. A szakaszparancsnokok utasításszerű hivatása és kötelessége a felett örködni, hogy alárendelt őrseiken az oktatás értelmesen és tervszerű helyes beosztással eszközöltessék; e tekintetben tehát alárendeltjeikre alapos befolyást gyakorolnak, altisztjeik oktatási képességéről maguknak biztos meggyőződést szereznek, ezeket szükség esetén az oktatás mikénti vezetésére beoktatják, arra buzdítják, serkentik és minden szemle alkalmával a fontosabb tantárgyakból néhány szakaszt kijelölnek, melyekből az őrparancsnok a jövő szakaszszemléig beható oktatást tartani köteles; végre pedig meggyőződnek arról, hogy ezen rendelkezésnek az őrparancsnokok pontosan megfelelnek-e?

Minden rendű szemlélő kötelezve van a legény-séggel iskolázni s a talált állapotról a szemleleletben igazsághű jelentést tenni.

A szakasz területén előforduló jelentékenyebb események és az őrsszemlék elég alkalmat szolgáltatnak az őrökkel való érintkezésre.

Az őrök megszemlélése alkalmával, míg egyrészt a szorgalom és a jó eredmény mindig elismerendők s utánzás szempontjából általában ajánlandók, másrészt a gondatlanságból vagy restségből eredő mulasztások kifogásolandók.

Ily tárgyú figyelmeztetések és ajánló parancsok a lehető rövidejséggel,⁹ értelmesen, évente 3—4-szer szerkesztendők és a kézi sajtón sokszorosítva az őröknek a szakasz-parancsnokságok által kiadandók.

7. Az iskolázás az őrökön a napirend határozványai szerint pontosan tartandó meg még akkor is, ha csak egy csendőr volna otthon.

Az előirt foglalkozási idő alatt bárminő más ügyet végezni — kivéve rendkívül sürgős és halasztatlan teendőket — tilos, miért is a vizsgáló előljárók váratlan megjelenésük alkalmával e határozvány betartásáról meggyőződni tartoznak.

8. Oktatás alkalmával a leglényegtelenebbnek látszó tárgy vagy eszme is részletes, a legénység értelmi fokához mért, érthető és könnyen felfogható módon adandó elő, annak mikénti hasznosítása, illetve a külszolgálatban való gyakorlati alkalmazása megbeszélendő és minden egyes elméleti tétel lehetőleg gyakorlati példákkal megvilágítva magyarázandó meg.

Minden jelentékenyebb tételnél a részletes eljárásra nézve egy-egy csendőr adja elő nézetét s ezen nézet azután — az oktató felszólítására — a többi csendőrök által is egyenkint részletes bírálat alá veendő. Minden egyes csendőr határozottan nyilatkozni tartozik, vajjon a kérdezett által nyilvánított nézetet helyesnek találja-e vagy sem, mely utóbbi esetben a nem helyeslés alapos indokolását tőle követelni kell.

Ha az iskolát tartó ezek után minden egyes csendőr nézetével tisztában van, akkor ő maga teszi meg megjegyzéseit s hivatkozva az utasítások ide vonatkozó határozványaira, figyelmezteti a csendőröket esetleg hibáikra és téves nézeteikre.

Ily iskolázási rendszer mellett egy órai idő alatt ugyan alig vehető 1—2 §-nál több elő, de az bizonyos, hogy a megbeszélte tárgy lényegét mindenki helyesen megérti s az az elméjében maradandólag helyet is foglal.

9. Az örskörletben, esetleg más helyen előfordult és tudomásul vett események és az alkalmazott eljárás az iskolában szintén megbeszélés tárgyává teendő s bírálat alá veendő.

Az iskolázásnál minden óra után 10 percnyi pihenő engedendő, hogy a csendőrök az udvaron szabad levegőt élvezzenek, esetleg egy szivarkát elszívassanak, mert az okvetlen követelendő feszült figyelemmel — szünet nélkül — 2—3 órán át ülni, beszélni vagy hallgatni, ugy az oktatóra, mint a csendőrökre nézve felette fárasztó, sőt kimerítő lenne.

A gépies, gondolkozás nélküli pergetés és a §-ok szószerinti betanulása és elmondatása észtopító, czéltalan eljárás, mert az ily rendszernek semmi haszna sem lehet, ellenkezőleg ama nagy kára van, hogy az ekkép betanult, de meg nem értett — mert meg nem magyarázott — tételek, gyakorlatilag nem értékesíthetők.

10. A különféle utasítások, törvények és rendeletek oly tömören vannak szerkesztve, hogy azoknak csaknem minden szava magyarázatot igényel, azért tehát szükséges, hogy az oktató az egyes fontosabb §-okat huzamosb s behatóbb iskolázás tárgyává tegye.

A különféle törvények, utasítások stb. magyarázatának szükségességét szembetűnővé teendő, példaképen a szolgálati utasítás 55. §-a szolgáljon tanuságul, mely szakasz csak tíz sorból áll ugyan, de eme tíz sorból egy egész könyvet tevő magyarázat is fejthető ki.

Ugyanis erre vonatkozólag a következő kérdések merülhetnek fel:

a) Kit nevezzünk általában utasnak.

b) Minő utlevelek és igazolványok vannak — például külföldi, belföldi utasokra, munkásokra, cselédekre stb. — megszabva?

c) Hogyan és mi által válhatik az utas gyanussá?

d) Mikor jogosult a csendőr egy utast megállítani?

e) Minő megszólítással s hogyan történik ezen megállítás:

az uri egyénekkel és

a közönséges egyénekkel szemben.

f) Tekintettel a §-ra, ezen megállítás mikép lesz magyarázandó, szabad-e az így megállítottat szabadon bocsátani?

g) Minő távolságból kell a megállításnak történni?

h) Minő állást foglal a csendőr a megállított egyénnel szemben?

i) Fegyverét mikép tartja ez alkalommal a csendőr?

j) Minő kérdést intéz a megállítotthoz?

k) Hogy kéri ezek után az igazolványt elő?

l) Az igazolványt hogy és mikép veszi át és szem előtt tartva azon alapelvet, hogy a megállítottat egy pillanatra se téveszsze szem elől, mikép eszközli az igazolvány áttekintését?

m) Az igazolvány áttekintésénél mire kell kiváló figyelmet fordítani, s miről kell meggyőződést szerezni?

n) Mikép szolgáltatja vissza az igazolványt vagy észlelt szabálytalanság esetén mikép jár el?

o) Minő szavakat használ egy megállítottnak szabadon bocsátásánál?

Mindezekkel a kérdések még korán sincsenek kimerítve, de már a most elmondott részletezésből is bárki meggyőződhetett, hogy az idézett 55. §-t gépiesen betanulva, az illető abból vajmi keveset, de bátran kimondva mit sem ért s ennél fogva a gyakorlati kivitelben megakad.

Ellenben a törvény, utasítás vagy szabályrendelet egyes §-ait az imént részletezettek szerint magyarázva, az ebből folyó teendőket gyakorlatilag mutatva, mulhatlanul a legszebb eredmény koronázza az őrparancsnok tanítói működését és fáradságát.

11. Az írásbeli oktatás célja az, hogy minden csendőr első sorban jól olvasható kézirat nyerjen, azután pedig képességét fokozva elérje azt, miszerint gondolatainak írásban is összefüggő, érthető, szabatos kifejezést adni tudjon, szóval hogy a különböző jelentések, tényvázlatok, beadványok stb. értelmes szerkesztésére képes legyen.

A most mondott cél eléréndő, az írás-oktatásnak fokozatosnak kell lenni, miért is a csendőrök — ebbeli ismeretük és ügyességükhöz képest — három osztályba soroltassanak, mely osztályozás minden egyes írókönyv címlapján »I., II. vagy III-ik osztály« felirattal jeleztessék.

Ezen osztályozás, nemkülönben valamely magasabb osztályba való előmozdítás a szakasz-parancsnok teendője ugyan, azonban erre más vizsgáló előljáró is jogosított.

12. Minden irni tudó próba-csendőr első írásbeli feladata saját életleírása legyen. Ezen feladatban úgy a polgári életben, valamint katonai pályáján előfordult minden fontosabb mozzanat leírandó és ezen dolgozat alapján az illető próba-csendőr — írása tekintetében — osztályzatba sorolandó. Megjegyeztetik, hogy mindazok, a kik gondolataikat értelmesen le tudják írni, a II-ik osztályba sorolandók.

Az életleírások az elméleti kiképzés után az illetékes szárnyhoz küldendőek, honnan szolgálati uton azon őrre adandók ki, a hová az illető próbacsendőrök beosztottak.

Ezen életleírások, — úgy a tanosztályban, mint pedig az őrsökön — az illető egyén tulajdonságainak megítélésére alapul szolgálhatnak, tehát az őrsökön megőrzendőek.

13. Az egyes osztályok a következőképen foglalkoztatandók:

Az I-ső osztályban levők a kezdők; ezek nem fogalmaznak, hanem csak az írás alapelveivel foglalkoztatva, minta-lapok vagy az őrsparancsnok előírása után irnak addig, míg idővel a kellő jártasságot és gyakorlottságot elsajátítják, másolni és tollba mondás (dictandó) után olvashatóan írni képesek.

A tollbamondás sorvezetőn, a többi írás kettős vonal között irandó. Ezen osztálybeliek a kellő gyakorlottság után a

II-ik osztályba haladnak elő.

Az ezen osztályban levők már a fogalmazásban gyakorolják magukat, tehát kisebb munkákat szerkesztenek. A nekik adandó feladatok tárgya: a csendőrségi utasítás, a gyakorlati szolgálatban előfordult események, a büntető-, erdő-, vadásztörvény értelmezésének írásban való kifejtésére szoritkozik, végre oly rövidebb jelentések szerkesztésére terjed ki, melyek járőr-szolgalat alkalmával szükségesek lehetnek.

Ezeknek másolni, rovatozni vagy bárkitől valamit leírni nem szabad; ezek egyes vonalra vagy sorvezető után irnak.

A III-ik osztálybeliek a szabadírók; ezeknek másolni, leírni vagy tollba mondás után írni nem szabad, a rovatozási munkálatok csak a legszükségesebb mérvre szoritandók úgy, hogy csak minden 4—5 írásbeli feladat után egy rovatozási munka adható fel. Ezen osztálybelieknek adandó feladatok tárgya

ugyanaz, mint a II-od osztálybelieké, csakhogy a feladatok nagyobb fontosságú cselekményekre terjednek ki és a kidolgozatok is nagyobb terjedelműek legyenek, továbbá jelentések, tényvázlatok, beadványok, utazási-, fogoly-kiséreti- és tanuzási számlák, nyugták, ellennyugták, élelmezési okmányok és ellenokmányok, távsürgönyök stb. szerkesztésére irányul.

14. Az írásbeli munkálatokkal mindig a csendőrségi gyakorlati szolgálat tanulmányozása és fejlesztése kapcsolandó össze, minélfogva a feladatok tisztán a csendőrségi szolgálat teljesítésére vonatkozva, a dolgozatok pedig szorosan a szolgálati utasításra, törvények- vagy rendeletekre alapítva szerkesztendőek.

A feladatok kidolgozásánál a katonai irány alapelve t. i. »lehető rövidséggel, tömören, de értelmesen és szabatosan írni« szorosan szem előtt tartandó.

Fennebb hangsúlyozottak alapján mellőzendő — több helyen bevett — ama szokás, hogy különösen tényvázlatok vagy részletes jelentések szerkesztésénél a csendőr és a kérdezett között folyt tárgyalás formászerű párbeszéd alakjában iratik le.

A csendőr kérdései csak eszköz levén a tényálladék tiszta kiderítéséhez, nem ezek s az ezekből folyt hosszadalmas beszélgetések, hanem ezeknek végeredménye t. i. a törvényellenes cselekmény és a tény lényeges körülményeinek megvilágítására szükséges adatok előadása képezik a tényvázlat vagy jelentés tartalmát.

Az írásbeli feladatoknak általában olyanoknak kell lenni, hogy azok által a csendőr valóban tanulásra és gondolkodásra utaltassék, ezek tehát fokozatosan — mindig azonban az illetőnek tehetségéhez

mérten — könnyüről nehezebbre és nehezebbre emelendők.

Egy és ugyanazon tárgyról jelentést, eseményjelentést, tényvázlatot stb. egyszerre több csendőrnek adni feladatul nem szabad.

15. A feladatok adása a szakasz parancsnok teendője; kötelessége tehát megfelelő időszakokban a II-od és III-ad osztályú írók számára 20—20 feladatot — a 13. pont szem előtt tartása mellett — az őrsöknek kiadni.

A feladatok ne úgy adassanak, hogy a kidolgozás a feladat kérdéseinek egyszerű gépies ismétlése lehessen, hanem a feladatok a legénységet gondolkodásra és a szabályok valamint a törvények helyes tanulmányozására és alkalmazására serkentsék.

A szakaszparancsnok minden szemléje alkalmával köteles minden csendőr írókönyvéből 2—3 feladatot alaposan átolvasni, megbirálni, az írókönyveket láttamozni és röviden annak kifejezést adni, hogy utolsó szemléje óta az illető haladott-e vagy hanyatlott.

Az I-ső osztályban huzamosabb ideig csak azon egyének maradhatnak, a kik a szolgálati nyelv elsajátításával küzdenek. Magyar ajku csendőrök megfelelő vezetés és szorgalom mellett legkésőbb egy év alatt a II-od osztályba léphetnek elő.

Az írásnál nem annyira a szép, mint az olvasható írás elsajátítására fektetendő a főszűly.

A II-ik vagy III-ik osztályból csakis rossz írás miatt egy alsóbb osztályba visszahelyezni senkit sem szabad.

A feladatok kidolgozását egymástól leírni tilos.

16. Ha az őrsparancsnok szolgálatba távozik, egy vagy több feladatot írjon be mindenkinek az írófüzetébe

s egyébként is távozásakor a helyettesnek mindig határozottan hagyja meg, hogy távolléte ideje alatt az előirt tantárgy mely részéről tartassék iskolázás.

17. Minden feladatot a kidolgozás előtt az őrsparancsnok — ha ebben szolgálatilag akadályozva nincsen — a kidolgozást foganatosító csendőrrel beszéljen meg, az esetleges téves nézeteket és felfogást helyesbitse s csak ezek után kezdesse meg a fogalmazást.

A csendőr a feladatot előbb külön papírra fogalmazza, ezt többször is gondosan olvassa át és saját belátása szerint javítsa ki s csak azután írja be tisztán és olvashatóan az író-könyvébe.

Az ekkép letisztázott dolgozatokat az őrsparancsnok gondosan átvizsgálja, megbírálja s a bírálat eredményéhez képest, minden egyes munkálatot saját neve aláírása mellett »helyes«, »középszerű« vagy »gyenge« osztályozással lát el.

Felületes munkát, rendetlen, olvashatlan írást vagy tisztátalanságot az őrsparancsnoknak túrníe nem szabad.

18. Oly dolgozatok, a melyek nem a feladat szellemében vagy pedig feltűnő hiányosan dolgoztattak ki, az őrsparancsnok által az illető csendőrökkel újból megbeszélendőek és a legközelebbi írási órán újra kidolgozandók. Ha egy dolgozat ekkor sem felelne meg, a következő írási órákon mindaddig újból kidolgozandó, míg az a feladott kérdésnek teljesen megfelelően oldatott meg.

Az őrsparancsnok kötelessége tehát az ily rosszul felfogott és helytelenül kidolgozott feladatot az illető csendőrnek megmagyarázni, őt hibáira figyelmeztetni és felvilágosítani, hogy azon czél, miszerint minden egyes írásbeli feladat a csendőrt a helyes szolgálati működésre oktassa is, elérhető legyen.

19. Minden írás-gyakorlati óra után az őrsparancsnok egyik-másik dolgozatot a szerkesztő által az összes jelenlevő csendőrök előtt felolvastat, ezt általános bírálat alá bocsátja s ennek alapján tanulságos eszmecserét fejleszt, mi által az ebbeli munkálatok iránti érdeklődést tetemesen fokozza.

Hogy az ilyen eszmecserének csakis tárgyilagos komolysággal, tehát minden tréfa, csúfolódás, irigykedés stb. teljes mellőzésével kell történnie, az ugyan magától értetik, a felett őrködni tehát, hogy az így legyen, az őrsparancsnok kötelessége.

Minden írókönyv legalább 20 ív papírból legyen féliv alakban összefűzve, csinos kék külborítékkal és felirattal ellátva.

20. Minden egyes csendőr havonta legalább 5—6 írásbeli feladatot tartozik kidolgozni.

21. A számtani feladatok az őrsparancsnok által — az illető csendőr képességéhez mérten — adandók fel s szintén fokozatosan könnyebbről nehezebb és nehezebbekre emelkedjenek, a dolgozatok pedig — az írásbeliekhez hasonlóan — lehetőleg még a kidolgozás napján átvizsgálandók és osztályozandók.

Az altiszti iskolába alkalmas csendőrök közönséges és tizedes törtekkel is tanuljanak számolni, a többi csendőröknél elegendő a négy alapművelet ismerete.

A számolás tekintetében a csendőrök osztályokba nem sorolandók.

A számtani feladatok összeállítására számtalan gyakorlati segédkönyv létezik, egy megfelelő ily könyvvel tehát minden őrs, az átalány rovására a szárnyparancsnokság által ellátandó.

22. A betelt író és számoló könyvek (ez utóbbiak negyedív alakú öt ív papirból álló füzetek) az őrsparancsnok által addig őrzendők meg, míg az ujonnan megkezdettek nincsenek betöltve. A betelt régi könyvecskék megsemmisítése csak szemlélő tiszt által történhetik.

VI.

Fegyvergyakorlat.

1. A fegyvergyakorlat általában nem művelendő oly mérvben, mint a csapatoknál, mert ez a hivatásból kifolyólag nem képezhet a csendőrségre nézve főcél, a mennyiben ügyes, szabatos gyakorlattal közbiztonsági szolgálatban eredmény nem érhető el, de azért katonai szempontból ezt elhanyagolni nem szabad.

Minden egyes altisztnek a gyakorlati szabályzat I. rész 1-ső fejezetét — kivéve a 8., 10. és 12. §-okat — helyesen és szabatosan kell tudnia s alárendeltjeinek ezekben való kiképzésére alapos ismeretekkel kell birnia.

A II-ik fejezet — szakaszgyakorlat 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20. és III. R. 72. §-nak a szakaszra vonatkozó részeit s továbbá a »függelék« 13. §-át minden altisztnek szintén teljesen kell tudnia, hogy ezeket szabatosan magyarázni és vezényelni képes legyen.

2. Elvül tekintendő, hogy 5—6 főből álló őrsön csak az egyes és sorgyakorlat gyakorlandó.

3. Minden altisztől követelendő, hogy osztagát ügyesen és szabatosan vezesse elő, s hogy minden egyes mozdulatnál és a tüzelésnél a szabályzat szerinti

tartózkodási vagy felállási helyét pontosan tudja s azt mindig be is tartsa.

4. Minden egyes csendőrtől megkövetelendő:

a) feszes katonai tartás és fellépés,

b) fegyver nélkül és fegyverrel való szabatos tisztelgés,

c) minden menetütemben való szabatos menetelés s végre

d) a töltés és tüzelés szabatos kivitele minden előirt helyzetben.

Az ezen pontok alatt felsoroltakban a csendőrnek kiváló ügyességgel kell birnia, miért is minden rangú előljárónak kötelessége erről meggyőződést szerezni s azt, a kinél e tekintetben hiányt észlelne, első ízben e jártasságok elsajátítására nyomatékosan inteni, közömbösség vagy hanyagság esetében pedig szigorú rendszabályokat alkalmazni.

5. A töltés és tüzelésnél, a szabatos testtartás és a lábak helyes tartása, — tudniillik, hogy a félfordulat után a jobb láb ne egyenesen, hanem oldalt és hátra helyeztessék, — kiváló gond fordítandó.

A helyes irányzás és biztos lövés életkérdés lévén a csendőrségnél — mert ha a csendőr nem talál, akkor esetleg ő lövetik le — ennélfogva az iránypont gyors feltalálása, a fegyvernek az irányvonalba való hozatala, a helyes célzás és a billentyűnek rángatás nélkül való elcsettentése különös figyelem és gonddal gyakorlandók.

Ennélfogva és hogy a csendőr eme fontos műveletekben alapos jártasságot sajátíthasson el, s ebbeli gyakorlottságában megtartassék, minden oktatónak kötelességévé tétetik, hogy mindennemű fegyvergyakorlat végezte előtt 2—3 perczen át a gyors célba-

vétel («Cél») és az ebből való visszakozás («Vissza») a gyakorlati szabályzat 114. és 116. pontjai értelmében mindenkor gyakoroltassék, mert minél szabatosabban és gyorsabban tud a csendőr fegyverével e módon eljárni, annál biztosabban lesz képes azt a veszély perczében eredményesen használni.

6. Ha kivonult gyalog osztagnál a szemlélő a kardok állapotáról akar meggyőződni, az osztagparancsnok: »Kardot ránts«-t vezényel, mire minden csendőr fegyverét válláról leemelve, azt a fegyverszijjal a bal előkarra akasztja oly helyzetbe, mint ez a gyakorlati szabályzat I. rész 100. pontjában a szuronynak menet közben való feltűzésénél van előírva, ennek megtörténtével pedig a jobb kéz a kard markolatát megragadja, a kardot hüvelyéből kivonja s a jobboldalra hozza oly helyzetbe, mint az a gyakorlati szabályzat 174. pontjában a tiszthelyettesekre nézve van előírva.

A vizsga befejeztével a kard az osztagparancsnok »Kardot rejts« vezényszavára a hüvelybe rejtetik s a fegyver vállra vétetik.

7. Az egyes csendőr vagy egy csendőrségi járőr a fegyverrel és anélkül való tisztelgést a gyakorlati szabályzat I. rész 9. §. szerint előirt módon teljesíti.

8. A szurony és kardvívásra kiváló gond fordítandó, jelesen a karddal való szabad vívásra (lovasság legénységénél gyalog és lóháton) igen nagy súly fektetendő.

9. A lovas legénység a kardvívást illetőleg kizárólag csak a lovassági gyakorlati szabályzatban előirt kardvívásban gyakorlandó és oktatóndó be.

10. A lovas legénység fegyvergyakorlatára vonatkozólag a m. kir. honvéd lovasság számára kiadott »Gyakorlati szabályzat« I. része mérvadó, minek foly-

tán minden lovas csendőrnek az említett szabályzat I. fejezetéből — az 1-ső szakaszt kivéve — a 8—14. §-t helyesen és szabatosan kell értenie, a lovas altiszt azonban ugy ezen, valamint a 15—22. §-ban körülirt sor- és szakaszgyakorlatban is alárendeltjeit alaposan és tökéletesen begyakorolni és oktatni képes legyen.

11. A lovas legénység tisztelgését illetőleg a m. kir. honvéd lovasság számára fennálló gyakorlati szabályzat I. rész 14. és 22. §-ai mérvadók, miért is ezen legénység ebben alaposan oktatandó.

12. Kiváló súly fektetendő az oktatásnál arra, hogy:

a) minden lovas csendőr az előirt tisztelgést — akár lóháton, akár gyalog — szabatosan teljesitse és

b) a fegyverkezelésben ugy gyalog, mint lóháton — teljes ügyességgel és biztossággal birjon.

13. A lovas legénység a gyalogsági gyakorlati szabályzat ismeretére nem kötelezhető, miért is a gyalogsági fegyverfogások ezen legénységgel nem gyakorlandók, kivételt képez csak a szuronyvívás, a karabély hordmódja gyalog és avval való tisztelgés, melyet a lovas csendőrnek is tudnia kell.

Ha egyes csendőrrel vagy egész sorral rendeltetik el a szuronyvívás, akkor az illető parancsnok azon figyelmeztetése illetve vezényszavára: »Szuronyvívás« »Szuronyt fel« minden lovas a tárkarabélyt hátáról leemeli, szuronyt tűz, a jobb kéz a karabélyt lábhoz állítja, a bal kéz pedig a kardot a hordkamóra akasztja.

Ezen gyakorlat végeztével adandó vezényszóra »Szuronyt le« a szurony levétetik és a tárkarabély ismét lovassági módra vállra vétetik.

14. A kard és szuronyvívás gyakorlásához szükséges fakardok, pózna és vágó állvány az őrsök gazdasági átalánya rovására szerzendők be és tartandók folytatólag jókarban.

VII.

Szolgálat és annak kezelése.

1. A csendőrség törvényszerű rendeltetése a közbiztonság fölötti örködés lévén, minden őrstől tehát határozottan követeltetik, hogy őrskörletében a csendet, rendet és közbiztonságot teljes épségben és zavartalanul fentartsa. Az előljáróknak, különösen pedig a szakaszparancsnoknak első és főkötelessége az őrsök ebbeli működését ellenőrizni, a legénységet a közbiztonsági szolgálat kezelésére oktatni, befolyásolni és megfelelő utbaigazitásokkal ellátni, egyszóval oda törekedni, hogy a legénység említett feladatának sikerrel megfelelhessen.

2. A szolgálat helyes kezelése és vezetése kizárólag az őrsparancsnok erélye, értelme, tapintata, körültekintése és tevékenységétől függ, ha ez helyét ily értelemben betölti, megfelelő erélylyel és önállósággal bír, a szolgálat végrehajtásánál ő maga a legértelmesebben jár el, fáradalmaktól nem riad vissza, végre alárendeltjeit is ez irányban legjobban befolyásolja s ezeket kötelességeik hű és szigorú teljesítésére szoritja, akkor az őrskörletben nagyobb közbiztonsági zavar alig fordulhat elő.

3. Az őrskörletben előfordult minden törvényellenes cselekményről a csendőrségnek azonnal tudomással kell birnia, mert ennek ellenkezője csak arról

tanuskodna, hogy az őrparancsnoknak és a legénységnek nincsenek meg a kellő összeköttetései és bizalmas egyénei körlete minden helyén.

Ezen ismeret azonban ama szigorú kötelességet is rója a csendőrségre, hogy az törvényellenes cselekmény tetteseit azonnal nyomozza és kiderítse.

4. Minden közbiztonsági zavar előfordultával a csendőrség köteles azonnal a hely színére menni, magát gyorsan tájékozni, a helyszini szemlét helyesen megejteni, az ott talált bűnjeleket, nyomokat és egyéb gyanújeleket biztosítani, illetve feljegyezni, a káros és hozzátartozóit, a cselédséget, szomszédokat, éjjeli őreket, besugókat vagy más hitelt érdemlő egyéneket, a kik a közbiztonsági zavarra vonatkozólag valamit tudnak vagy tudhatnak, nemkülönben a gyanúsított egyéneket is kikérdezni, magának ez által a nyomozás bevezetésére adatokat, támpontokat és irányt szerezni, azután pedig a nyomozást, esetleg az üldözést ezek alapján bevezetni és addig nem nyugodni, míg a tetteseket kézre nem kerítette.

5. Azon csendőr-járőr, a mely megfelelő támpontok vagy irány nélkül ide s tova nyomoz, tehát csak tapogatózik, eredményt vagy soha vagy csak véletlenségből fog elérni.

Oly csendőrség, a mely a közbiztonság terén eredmény nélkül működik, nem érdemi meg azt a nevet, a melyet visel, csak szakavatatlanságát árulja el és azt igazolja, hogy a gonosztevők őt szellemileg fölülmulják.

6. Hangsúlyoztatik itt egyidejűleg, hogy a csendőrség kizárólag kikérdezési joggal bír, ennél fogva a kihallgatás, a bíróság hatáskörébe esvén, — kihallgatás vagy épen vallatás foganatosításába bocsátkozni, szolgálati hatalommal való visszaélésnek

minősül s mint ilyen, a legszigorúbb megtorlás alá esik.

Fentiek folytán a kihallgatás vagy vallatás szavaknak, mint a csendőrség által nem alkalmazható eljárások kifejezésének sem szóbeli, sem írásbeli jelentések, tényvázlatok, esemény-jelentésekben stb. előfordulni nem szabad.

7. Ama téves nézet vagy eljárás, hogy egy káros vagy bárkinek egyszerű gyanusítása vagy feladása folytán, az illető gyanusított irányában szolgálati befolyás gyakorolható és esetleg letartóztatás is fogantatosítható, merőben helytelen s azért ezennel szigorúan betiltatik.

A káros, esetleg bárkinek feladása és adatai meghallgatandók épen úgy, mint minden más az ügyben kért egyéné; a csendőr azonban, a törvények és szabályok korlátai között csakis a feladottak kikutatott valóságára, továbbá a helyszínén eszközölt tájékozás alapján, kizárólag legjobb belátása szerint járhat el, mert sajnálatra méltó csendőr lenne az, ki a káros gyanusításait egyszerűen valóságos bizonyítékoknak tekintené és ez alapon eljárva kitenné magát esetleg a legsúlyosabb következményeknek is.

Mindezek alapján szigorúan betiltatik, akár írásbeli, akár szóbeli jelentésekben azon félszeg kifejezést használni, hogy: »káros feladása folytán« ez vagy az feljelentett vagy letartóztatott, miután az ilyenek fogantatosítása — a fennálló körülményekhez képest — kizárólag a törvények alapján eszközölhető.

8. A csak a sértett fél indítványára üldözendő büntett és vétségek esetén beavatkozásnak rendszerint helye nincsen, de ha a káros vagy a sértett fél a csendőrség előtt kijelenti, hogy az ő sérelmére elkövetett

ilynemű bűncselekmény megtorlását kívánja és a csendőrséget a szabályszerű hivatalos eljárásra felkéri, akkor vele az előirt nyilatkozat tanuk előtt aláíratandó s azután a bűncselekménnyel szemben épen úgy járandó el, mintha a cselekmény hivatalból volna üldözendő, tudniillik a tettes nyomozandó illetve a cselekmény természetéhez képest vagy letartóztatandó vagy feljelentendő.

9. Rendkívüli események, zavarok, bűntények előfordultával a helyszínére való gyors odajutás vagy az üldözés gyors foganatba vétele céljából, a csendőrség vasutat, gőzhajót vagy előfogatot is használhat.

Minden ily segédeszköz használatáról azonban — a szolgálat befejeztével — a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő és az ez alkalomból felmerült költségek elszámolása, illetve megtérítése végett a szabályszerű utazási számla egyidejűleg szolgálati úton felterjesztendő.

10. Alapelvnek tekintendő mindenkor, hogy gyanus tárgyak, helyek és helyiségek és általában mindazon helyek, hol fegyveres csavargók, rablók tartózkodhatnak, előleges tájékozás nélkül meg nem közelítendő, miután ily esetleges meggondolatlan rohamos előnyomulás a legszomorúbb eshetőségekre szolgálthat okot és alkalmat a nélkül, hogy az eredményt biztosítaná.

Ily esetek előfordultával a járőr a gyanus helyet fedetten és a nélkül, hogy észrevétnék vagy a kutyák ugatása jöttét elárulhatná, lehetőleg közelítse meg s foglaljon oly álláspontot, hogy a gyanus hely körül előfordultakat láthassa és lehetőleg hallhassa.

Ezen figyelő állásban a járőr sok olyant fog észlelhetni, mit különben sohasem tapasztalt volna, de

együttal alkalma is nyilik az esetleg fenyegető veszéllyel megismerkedni s ennek legyőzésére — tehát a siker biztosítására — a kívánatos megfelelő intézkedéseket és előkészületeket jó eleve megtehetni s így előkészülten minden eshetőséggel szembeszállani.

Ily teljes tájékozottság és előkészülettel párosult észszerű s a mellett erélyes bátor támadás azután, minden körülmények között, a követelt és várt siker elmaradhatlan biztosítéka.

Az elmondottakhoz hasonló elővigyázattal és készültséggel közelítendőek meg és lependők meg a ménesek, gulyák, nyájak stb., illetőleg az azoknál levő csikósok, gulyások, juhászok, kondások, vagy csak ideiglenesen is ott tartózkodó idegen egyének, ugyszintén esztinások, szén- vagy mészégetők, famunkások, nemkülönbén a közártalmúak és a rendőri felügyelet alatt állók lakásai.

11. Ama felette téves és káros következményű nézet, hogy csekélyebb mérvű lopások, betörési lopások, zsarolások, ugy itt-ott mutatkozó egyes gyanus vagy fegyveres egyéneknek nem teljes erélylyel való és azonnali nyomozása és kézrekerítése elhalasztható vagy elmulasztható, mert »hisz ezek nem oly veszélyesek«, semmi szín alatt nem tűrhető.

A tapasztalat már eléggé bizonyította azt, hogy kisebbszerű tolvajokból csakhamar hirhedt gazemberek, fegyveres csavargókból pedig rablók válnak, rabló csapatok, bandák alakulnak, melyeknek szétugrasztása és megsemmisítése azután az erő és fáradság százszorosába kerül, holott azonnali erélyes eljárás mellett megsemmisítésük alig szóba hozható erőbe került volna.

Minden a közbiztonság terén előforduló legcsekélyebb esemény is jelentőséggel bír; a tettesek azon-

nali kiderítése és kézrekerítése tehát egy a »jó csend-
őrség« névre büszke testületnél becsületbeli kérdés.

12. Hogy egyrészt maga az őrs a még kideritendő eseményekkel mindig tisztában legyen, de másrészt hogy minden vizsgáló előljáró az őrs tevékenységéről és valódi értékéről meggyőződést szerezhessen, minden az őrskörletben előfordult, de kiderítetlenül maradt közbiztonsági zavarról, rendes előjegyzés vezetendő. (»Jegyzék a kiderítetlenül maradt közbiztonsági zavarokról«.)

Ezen jegyzékbe köteles az őrsparancsnok minden hivatalból üldözendő, ugyszintén a sértett fél nyilatkozata alapján nyomozandó bűncselekményt is, ha azt a vett értesülés után 14 nap alatt kideríteni képes nem volt, — a mellett, hogy a további nyomozást folyamatban tartja — pontosan bevezetni.

Tűzesetek, ha a gyujtogatás gyanuja a legtávolabbról is fenforog, a jegyzékbe felveendő, míg a vigyázatlanság és elemi csapásokból keletkezett tűzesetek a jegyzékbe nem veendő fel. A gyanu alapján eszközölt letartóztatás vagy feljelentés, nem elég ok arra, hogy a cselekménynek a jegyzékbe való felvétele mellőztessék.

A jegyzékből való törlés csak a cselekmény teljes kiderítése vagy jogérvényes ítélet alapján, vagy végül elévülés esetén eszközöndő.

Elévülés czimén csak a szakaszparancsnoknak szabad jelentéktelen vétségeket törölni, gyökeresebb törlés e czimen csak 15 év elteltével az illetékes bíróságtól szerett információ alapján eszközöndő. Az őrsparancsnok tehát az elévülésre való tekintet nélkül minden bűntény tettesét, ha a tett 10—12 év előtt történt is, kinyomozni igyekezzék.

A közbiztonsági zavarokról vezetett jegyzékben, az eszközölt törlésekhez képest az esetek folyó számai esetről-esetre megfelelően helyesbitendők.

Minden csendőr köteles a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról egy vékony füzetben a maga részére külön jegyzéket vezetni és ezt tájékozás, nyomozás, puhatolás vagy az esetre vonatkozó további adatok gyűjtése céljából szolgálatba magával vinni.

13. Rendes portyázások alkalmával a járőr mindig kiváló éberséget fejtsen ki és figyelmét a legcsekélyebb részletekre is terjeszsze ki; ennélfogva nemcsak egyes utvonalok bejárására, hanem a kijelölt őrzjárat körlet alapos, minden irányban, tehát keresztül-kasul való beportyázására köteles.

A járőr általában mindenütt, a hol csak ember tartózkodhatik és mozoghat, megjelenni tartozik.

Ily portyázás alkalmával tehát a járőr figyelmének ki kell terjednie mindenre, különösen lakott és lakatlan helyiségek és tárgyak, nyájak, esztinák, községeken kívül fekvő magán lakok, erdőrészek, nádasok, szőlők s azokban levő házak és kunyhókra stb.; a tanyákra fokozott figyelem fordítandó.

14. Az imént felsorolt és erre alkalmas másnemű helyeken is a szükséghez képest lesállás tartandó.

Az ily »lesállás« jelesen éjjeli időben, midőn a csendőr csaknem kizárólag a hallásra van utalva, nemcsak szabadban, lakatlan helyeken, hanem a községek ki- és bejáratánál, gyanus helyiségeknél, de magában a községekben is, ezek előtt vagy mellett előnnyel alkalmazható.

Télen, különösen nagyobb hidegben a lesállások ritkábban tartandók és a legrövidebb időre szabandók, mert nagy hidegben sem ember, sem állat nem

képes egy helyen hosszabb ideig nyugodtan állani vagy feküdni.

15. A járőr által követendő irány, t. i. hogy merre hova szándékozik menni, senkinek sem mondanó meg : ez szoros szolgálati titok gyanánt őrzendő, mert minden egyes járőr főcélja és előnye a váratlan megjelenésben rejlik ; ilyképen különösen közártalmú egyének lependők meg ; — ezek ez által a járőr megjelenése felől sohasem lehetővé tisztaban, gattetteik kivitelében mindig rettegésben tartatnak, sőt ilyenek elkövetésétől óvakodnak.

16. Szolgálatban álló járőr szolgálati-könyvecskéibe magánszemélyeknek betekinteni nem szabad. Ha tehát egy járőr egy puztán, tanyán vagy bármely más — a szolgálati könyvecskében előirt — tereptárgynál megjelen, a szolgálati könyvecskének »a helység előljáróság bizonyítása« című rovatába magánszemély által igazolás nem írható be, hanem a csendőrök, a megérkezés és az elindulás ideje mellé sajátkezűleg azon személy nevét jegyzik be, a kivel esetleg szolgálatilag érintkeztek. Például: N. N. tanya tulajdonossal értekeztem.

Községekben ezen rovatba a község pecsétje, minden aláírás nélkül kizárólag a község előljárója által személyesen nyomandó ; ott tehát, a hol a község előljárója otthon nem volna, vagy éjnek idején már nyugalomra tért, ezen igazolás elmarad, a járőr azonban »a község birája nem volt otthon« illetve »már aludt« jegyzetet írja be a könyvecskébe.

Községi előljárót éjjel csak azért, hogy a szolgálati könyvecskét lepecsételje, nyugalomában zavarni nem szabad.

A szolgálati könyvecske a község birája által való lepecsételés alkalmával a járőr által ugy hajtandó össze, hogy annak csak a jobb fele legyen látható, tehát a »meghagyás« rovatát a község előljárója ne olvashassa.

Magától értetik, hogy a közigazgatási hatóságok ezen könyvecskékbe bármikor, a bíróságok és egyéb állami hivatalok alkalmazottjai pedig akkor, ha a szolgálati könyvecskében egy segély vagy bármely más szolgálat teljesítését igazolják, e könyvecskék meghagyás rova-taiba betekinthetnek.

17. Járőrködés alkalmával, különösen ismeretleneket, a járőr magához közel ne bocsásson, mivel ezen elővigyázati rendszabály szem előtt tévesztése esetén váratlanul könnyen megrohantathatnék s esetleg gyalázatos lefegyverzésnek lehetne kitéve; a járőr általában minden perczen — különösen éjjel — megtámadtatásra, de támadásra is mindenkor készen legyen.

A járőr-szolgalat közben a legnagyobb éberséggel és körültekintéssel járva el, ismeretlenekben ne bizzék, ezek irányában mindig gyanakvó legyen, de ismeretes egyénekekkel szemben is mindig kellő óvatossággal járjon el.

18. Utasok, legyenek azok akár uri, akár parasztruhában, vasuton, gőzhajón, szekeren, lóháton vagy gyalog, mindig megfigyelendők s gyanusok irányában a fennálló utasítás értelmében járandó el.

Ide s tova járókelőkre, mezei munkásokra, szőlők vagy erdőkben tartózkodó és foglalatoskodó lakosokra nem kevesebb figyelem fordítandó; ezekkel a járőr igyekezzék érintkezni, az esetleg előfordult eseményekre vonatkozólag kérdezze ki őket s igy szerezzen magának mindenről alapos tudomást.

19. Teher- és málhaszállítások se kerüljék el a járőr figyelmét, mert ezeknél esetleg csempészárúk, fegyver, katonai felszerelés, lőszer vagy robbanó szerek tiltott szállítása foroghat szóban; az ilyeneket pedig meg kell akadályozni.

20. Községben a járőr tartozik ennek minden utcáját, minden zege-zugát bejárni, ez alkalommal az idegenek, utasok vagy gyanusok által látogatott nyilvános helyeken körültekinteni, a jelenlevőket szemügyre venni, gyanus, lakatlan, -- vagy közártalmúak, elbocsátott vagy feltételelesen szabadságot fegyenczek által lakott — helyiségeket szorosán felügyelni.

Malmok, boltok, általában a lakosság által sűrűbben látogatott üzletek tulajdonosaihoz, egyes elismert jóindulatú lakosokhoz és besugókhöz pár percze betérni, ezen egyénekkal azonban a legelőzékenyebb módon érintkezni, esetleg értekezni a járőrnek szintén feladata.

Ezektől azonban ételt, italt elfogadni szigorú büntetés terhe alatt tilos.

Eme most felsorolt egyéneknél alapos tudomást szerez a községben történekről és közbiztonsági zavarok esetén a nyomozást azonnal bevezeti.

Bevégezvén ekkép a helység vagy községben való portyázást, a járőr a község házához megy s ott az előljárással érintkezik és szükség esetén e helyen saját táplálkozásáról is gondoskodik és az előirt pihenőt is megtarthatja.

21. Határszéleken az ebbeli utasítás legpontosabb betartása mellett örökösödendő; meggátlandó a ki- vagy beszökés, ügyelendő, hogy álutakon ember, állat vagy csempészárú be ne hozassék vagy ki ne vitessék s

általában mindenki kizárólag a kijelölt közlekedési vonalon mozogjon.

E helyeken jelesen fegyveres csavargók, csőcselék és másnemű gyanús egyéneknek behatolása folytonos éberség által meggátlandó.

A határszél mindig a legnagyobb óvatossággal és minél gyakrabban portyázandó be, a kijelölt határvonal és az azt jelző határoszlopok állapotáról meggyőződés szerzendő és álutakon, csempész-ösvényeken vagy más erre alkalmasnak mutató helyeknél többször lesállítás tartandó.

22. Helyi és személyi ismeretre a csendőrnek a legkiterjedtebb mérvben van szüksége, hogy felelősségtérhes és sokoldalú szolgálatának teljes mérvben megfelelhessen; ezeket tehát okvetlenül meg kell szereznie, mert e nélkül a csendőrségi szolgálat eredményes teljesítése nem képzelhető.

A most említett »helyi ismeretre« nézve mérvadóknak tekintendő, hogy minden egyes csendőrnek őrsé körletét akként kell ismernie, miszerint éjjel-nappal, de a legsötétebb időben is a legrövidebb vonalon képes legyen odajutni, a hová rendeltetett, illetve a hová szükségesnek látja. Ezért erdőt, szőlőt, mocsarat, nádast, folyót, hegyet, völgyet, barlangokat, rejthelyeket, utakat, ösvényeket, álutakat, végre csempészutakat alaposan ismernie és ezeken magát teljesen tájékoznia kell.

23. A »személyi ismeret«-nek szintúgy a legkiterjedtebbnek kell lennie: ismernie kell a csendőrnek az őrs területén lakó mindazon egyéneket, kik a közbiztonságra hátrányos befolyással vannak, valamint lehetőleg a jobb módú és értelmesebb egyéneket is.

Előbb említetteket ismernie szükséges azért, mert ezek a csendőrnek természetes ellenségei, kik gáztetteik

akadálytalan folytathatása céljából őt minden alkalommal tévutra terelni igyekeznek; az utóbbiakat pedig azért, mert ezek saját személyük s vagyonuk biztonsága érdekében a csendőr természetes szövetségesei, ennél fogva őt pártolják, támogatják és sokszor közbiztonsági ügyekre vonatkozólag is értékes utbaigazítást és felvilágosítást adhatnak.

Minden portyázás alkalmával e mindkét ismeret gyarapítására kiváló gond fordítandó.

Hogy a csendőr az őirse területén levő összes lakosságot ismerje, azt ugyan rövid szolgálata és előforduló áthelyezései tekintetbe vétele mellett követelni nem lehet, mert egy-egy őrsterület 20—50 ezer főnyi lakosát egyenként megismernie nem is lehetséges; azonban mentől tágasabb személyi ismeretet képes szerezni, annál előnyösebb lesz az részére.

A most elmondottakat összesítve, teljesen elégségesnek mutatkozik tehát, ha a csendőr:

- a) a jómódú, értelmes és jóindulatú egyéneket,
- b) a közbiztonságra káros befolyással levő egyéneket ismeri személyesen, mert a lakosság ama rétegét, mely e két csoporton kívül esik, számításba venni nem szükséges azért, mert ezek a közbiztonságra egyrészt nem ártalmasak, másrészt pedig a csendőrnek hasznára vajmi keveset lehetnek.

Hogy ki számítandó a jómódú, értelmes és jóindulatúak osztályába, az nem szorul ugyan fejtegetésre, de mégis megemlítettik, hogy ez osztályba soroltatnak az előkelőbb egyének, földbirtokosok, haszonbérllők, kereskedők, papok, tanítók, jobbmódú polgárok stb., stb., kiknél a csendőr járörködés alkalmával — megismerkedés céljából — tisztelettel magát bemutatni el nem mulasztja.

24. A közbiztonsági ügyben titokképen vett felvilágosítást vagy útbaigazítást közlő (besugó) nevét elárulni nem szabad, mert ezáltal a besugó neve köztudomásra jutván, annak esetleg élete is veszélyeztetve van, vagy vagyona érzékeny megkárosításnak és elpusztításnak lenne kitéve.

Hogy a csendőr a titokképen vett értesítés vagy útbaigazítás alapján mily eljárást tanusítson, arra útmutatás a VII. 7. pont alatt foglaltatik; kétség sem férhet azonban ahhoz, hogy az ily természetű értesítés vagy útbaigazítás csupán tájékozással szolgálhat, a gyanúsítottnak feltűnés nélkül való alapos megfigyelésére s a szóban forgó eset kipuhatolására. Nyíltan fellépni és szolgálati befolyást gyakorolni a csendőrnek csakis akkor szabad, ha az ügyre vonatkozólag alapos gyanuokokat már kipuhatolta, vagy törvényszabta bizonyítékokkal, avagy megfelelő tanukkal rendelkezik; így tehát magától értetődik, hogy a titkos besugóknak megnevezése vagy az ezekre — habár általánosságban név említése nélkül — való hivatkozás is, szolgálati jelentésekben vagy tényvázlatokban a közbiztonsági szolgálat érdekében megelőzendő.

Tévedések kikerülése végett azonban egyúttal hangsúlyoztatik, hogy ha egy besugó nyíltan is, tehát a hatóság vagy bíróság előtt tanuképen hajlandó fellépni, úgy ez már nem besugásnak, hanem feljelentésnek veendő.

25. Hogy kik vagy mik gyakorolnak a közbiztonság zavartalan fentartására káros befolyást, arra nézve a következők adnak tájékoztatást:

a) a rablás, gyilkosság, lopás, csalás, gyújtogatásért és egyéb törvénysértésekért már fenytítve volt,

büntetésüket már kiállott, vagy feltételesen szabadságolt egyének, illetve fegyenczek;

b) olyanok, kik a nép előtt általában mint veszélyesek hirhedtek, de a kiknek — mert gaztettüket ravaszul és ügyesen tudták s tudják palástolni — eddig a törvény szigora alól, miután a bűnösség reájuk eddig bebizonyítható nem volt, kibujniok sikerült.

c) gyanus korcsmák vagy más gyűlhelyek;

d) az úgynevezett csapszékek s lebuajok, hol mindenféle csöcseléknép, gyanus személyek, cselédek titokban, esetleg nyilvánosan is találkoznak és gyülekeznek, a törvényellenesen szerzett tárgyakon osztozkodnak, dorbézolnak, kártyáznak, vagy egyébként kicsapongó s erkölcstelen életet folytatnak.

Ez utóbbi két hely tulajdonosai vagy bérlői rendszeren orgazdák, de legtöbb esetben — az elkövetendő gaztettek kivételére nézve — tanácsadók vagy kezdeményezők; minélfogva ezek, nemkülönben a náluk megjelenő személyek a közbiztonságra kisebb-nagyobb mérvben veszélyesek.

e) Városok vagy községeken kívül fekvő puszták, tanyák, csárdák, malmok, egyes lakházak, kunyhók, kalibák, esztinák stb. stb. lakói, jelesen azonban az ezen helyeken levő cselédek. Ha a gazdák saját személyüket illetőleg a közbiztonságra nem is volnának veszélyesek mégis ők, miután elszigeteltj és úgyszólva rejték helyül kínálkozó lakhelyüknél fogva rablók, csavargók, szökevények s mindennemű más, a nyilvánosságot kerülő és bujdosó gazemberek látogatásainak vannak kitéve, az eféle látogatásokat egyrészt a gazemberek bosszújától, másrészt a csendőrség és hatóság zaklatásaitól tartva, rendszeren elhallgatják vagy el is palástolják.

Tapasztalati tény az is, hogy igen számos ily elszigetelt helyen lakó gazda vagy gazdasági hivatalnok ama teljesen téves elvnek vagy nézetnek hódolva, hogy így károsításoktól megmentheti magát, a legnagyobb gazembereket és tolvajokat cselédül szolgálataiba fogadja.

A csendőrségnek kötelessége tehát ezen cselédeket folytonosan felügyelet alatt tartani, mi végből mindenkor meggyőződés szerzendő, vajjon úgy a cselédek, mint a pásztorok s ilyféle egyének az előirt igazolvánnyal vagy cselédkönyvvvel ellátvák-e s ha nem lennének ellátva, befolyás gyakorlandó, hogy ilyennel elláttassanak.

A gyakorlati tapasztalat által igazolt tény továbbá az is, hogy a fennebb említett, félreeső s magánosan álló helyek tulajdonosai — kevés kivétellel — orgazdák s így a közbiztonságra nézve veszélyes, többször említett, különféle személyeknek búv- és rejthelyet adnak és törvényellenes vállalataikat vagy elősegítik vagy sok esetben ezekben maguk is tényleg részt vesznek.

Ezen kétféle (orgazdák és velük érintkező) egyének úgy személyi, mint anyagi viszonyainak teljes ismerete szükséges tehát, sőt nélkülözhetlen, miért is járőrködés alkalmával bárhol találtak, mindig éber figyelemmel kísérendők és ide s-tova való csavargásuk és utazásuk a közigazgatási hatóság közbenjárása mellett lehetőleg megakadályozandó;

végre

f) a vándorczigányok, nemkülönben a megtelepedett cigányok is (a zenészeket és a teknővájókat kivéve), mert ezek a fentartáshoz szükséges kellékek egyrészét lopás útján is szerzik be és nem ritkán nagyobb büntetendő cselekményeket is elkövetnek.

26. A cselédségre vonatkozólag általánosságban fel kell említeni, hogy ezek között igen sok megbízhatatlan van és hogy a saját kedvtelésükhöz szükséges kellékeket rendszeren a gazda tulajdonából veszik, vagyis lopnak. A nőcselédek — kevés kivétellel — ha bevásárlás végett pénzt kapnak kézre, az összeg nagyságához képest abból többet-kevesebbet maguknak félretesznek. Különösen városokban a fiatalabb cselédség a fényűzés, mulatság és dorbézolás csábjainak ki van téve, legnagyobb részük mihamar teljesen elromlik, erkölcstelen lesz, gazdáját, a mikor és a hol csak teheti, megcsalja vagy meglopja, esetleg más tolvajoknak gazdája meglopásánál segédkezül szolgál. A rossz cselédek tehát, legyenek azok férfiak vagy nők, a csendőrség által mindenkor és mindenütt felügyelendőek.

27. Az őrssterület minden viszonyairól »Előjegyzési könyv« *E*) és *E₁*) és *E₁*) melléklet vezetendő. (Lásd melléklet. Bevezetés 10 pontját.)

Ezen előjegyzési könyv az őrsiroda-asztalon a nyomozó-könyvek mellett őrzendő meg, szolgálatban pedig a megfelelő füzetek a járőrvezető által elviendőek.

Ezen előjegyzési könyv szerkesztése és összeállítására megjegyeztetik, hogy ezen könyv egy általános és annyi külön-külön 8-adrét füzetből áll, a hány községből az őrskörlet áll és hogy magától értetődik, mikép az egyes községek nagyságához arányosítva, a nagyobb községeknél e füzetek több, míg a kisebbeknél kevesebb lapból állanak.

Az egyes füzetekben felsorolandókra nézve a következőket nyujtsanak támpontokat:

Minden városnál vagy községnél a következő lényegesebb pontok leírandók:

- a) maga a város vagy község,
- b) ezek határa, ide értve szántóföldet, legelőt, rétet, általában a tulajdonát képező földterületet,
- c) erdők,
- d) szőlők,
- e) közlekedési vonalak (utak),
- f) vizek és folyók.

Ad a) 1. A házak száma, továbbá a lakosság száma és nemzetisége;

2. a lakosság jelleme és társadalmi magatartása; például: munkás, szorgalmas-e, vagy hanyag, rest, esetleg iszákosságra hajlammal bír-e és utóbbiaknál fogva nem-e teljesen elszegényedett; netán lopás, kicsapongásra hajlandó s azért szoros csendőrségi felügyeletet igényel-e?

3. a közártalmú egyének névsora, megjelölésével annak, hogy mely irányú veszélyes jellemtulajdonsággal bírnak, valamint azoknak összeköttetései és anyagi helyzete.

4. az egyébként rossz hirben álló és más irányban gyanus egyének névsora;

5. vérengzők, verekedők, korhelyek és munkakerülő névsora;

6. a pásztorok (kondások, csikósok, juhászok stb.) névsora, megjelölve minden egyesnél, mennyiben megbízható, esetleg gyanus egyéniség, úgy pásztorlevelének kelte és száma;

7. a korcsmárosok névsora, ezek jellemtulajdonságai jelzésével;

8. a »lebujok« és gyanus házak tulajdonosainak névsora;

9. vadászati jeggyel bíró egyének névsora;

10. személy- és vagyonbiztonság czéljából fegyvert tartó s ezután adózók névsora;

11. hetivásár hány és mikor tartatik;

12. az országos vásár és esetleg búcsúk napjai;

13. hol állandó éjjeli őrök vannak, ezek névsora, minden egyesnek jellemzésével.

Ad b) A határleírásnál minden gyanus tereptárgy, tereprész egyenként felsorolandó, ezek lakosai jellemzendők, általában megjelölendő, hogy lesállítás tartása hol mutatkozik szükségesnek és előnyösnek. A mezőőrök névlajstroma azok rövid jellemzésével és hogy mily fegyverek viselésére jogosítvák.

Ad c) Az erdők leírásánál:

1. általában egy darabból áll-e vagy több részekből s esetleg kiterjed-e még más őr területére is?

2. az esetleges erdőrészek megnevezése;

3. az erdőnek rövid jellemzése (fiatal vagy öregebb fákból áll-e, alja tiszta vagy cserjével benőtt-e), ki gyakorolja ott a vadászatot, a legelés szabad-e, a fa vágása mikép és rendszeresen foganatosittatik-e, mindkinek van-e joga fát vágni vagy e tekintetben minő rendelkezés áll fenn;

4. az erdőőrök (erdővédek) névsora, megbízhatóságuk feltüntetésével, s hogy közülük ki és hol lakik az erdőben;

5. az erdőőrökön kívül kik és hol laknak állandóan az erdőben s ezek közül kik gyanusak és kik igényelnek felügyeletet?

6. az erdőszélen vagy az erdőben levő korcsmák, az ott lakók jegyzéke és jellemzése mellett;

7. juhaklok (esztinák);

8. pásztorok;

9. famunkások, szén- és mészegetők stb. névsora és jellemzése;

10. méhkertek és ezek lakói;

11. bányák, gyárak vagy egyéb üzletek és telepek;

12. az erdőben levő közlekedési vonalak;

13. az erdő gyanus és rejthelyes részeinek leírása, hol gyanus egyének tartózkodnak;

14. megfelelő leszállásra alkalmas pontok.

Ad d) A szőlők leírásánál az erdőknél felsorolt pontok szükséghez képest való alkalmazása mellett, okvetlen a vinczellérek és a szőlőkben állandóan lakók veendőik tekintetbe.

Ad e) A közlekedési vonalak, utak leírásánál, bezárólag a községi utakig, minden út röviden felemlítendő és minőségük (állapotuk) leírandó azzal, hogy hová vezetnek.

Ad f) A vizek, folyók leírásánál felemlítendő, hogy minő folyam, folyó, jelentékenyebb patak, tó stb., stb. van a községhatárban, léteznek-e mindenütt megfelelő átjárók (hidak, pallók) s ezek minő állapotban vannak; a hol ezek nem lennének, hol vannak gázlók s vajjon mindenkor lehet-e és hogyan, gyalog, lóháton avagy kocsin is átgázolni.

28. Mindezen helyi és személyi ismeretekből az őrsparancsnok hetenkint kétszer tartozik a legénységnek beható oktatást tartani; a szakaszparancsnok pedig meggyőződnie köteles, vajjon a legénység ez irányban kellőleg ki lesz-e oktatva és képezve.

A közártalmú egyéneknek sikeresebb ellenőrzése céljából minden szárnyparancsnokság a szárny egész területén lakó vagy tartózkodó közártalmú egyénekről, a közbiztonságra veszélyes orgazdák, vásári és egyéb tolvajok és csavargókról egy füzetben betűsoros jegyzé-

ket (*F.* minta) szerkeszt, és minden őrsét annyi példány- *F)* melléklet nyal ellátja, a hány két főből álló járőrre az őrs létszáma osztható. Ezen jegyzék az őrsök gazdasági átalányából szerzendő be és a járőr másodcsendőre által viendő külszolgálatba.

E jegyzék különösen búcsúk, vásárok és nagyobb népösszejöveteleknél fog a csendőröknek jó szolgálattot tenni.

A szárny- és a szakaszparancsnokoknak a helyi és személyi ismeretekről formászerű külön előjegyzést vezetni nem iratik elő. Minthogy azonban ezen alosztályparancsnokok a közbiztonságot kezelni és ellenőrizni hivatvák, ennél fogva felügyeleti területükön oly tágkörű személyi és helyi ismeretekkel kell birniok, hogy minden nagyobb zavar elfojtására az intézkedéseket nem az utolsó pillanatban — kapkodva — hanem már **megelőzőleg** átgondoltan és tervszerűen megtehessék, így tehát fölötte szükséges, hogy maguknak ezen ismeretekből adatokat gyűjtsenek.

Minden szárny- és szakaszparancsnoknak annyira kell területe minden viszonyait ismernie, hogy az előljárók által hozzájuk intézett ez irányú kérdésekre alapos és kimerítő jelentést tehessenek.

Különösen jóeleve tájékozva kell lenniök minden oly mozgalomról, a mely a közbiztonságot megzavarhatná.

Igy ismerniök kell a területükön netán fennálló gyárak, bányák és egyéb munkástelepek viszonyait; továbbá a munkások hangulatát; területükön netán előforduló socialis mozgalmakat, nemkülönben a lakoságnak e téves tanok iránti fogékonyságát; biztos tudomással kell birniok továbbá, hogy a munkások között nem-e bujtogatnak izgatók?

Ismerniök kell felügyeleti területük azon részeit is, a hol közbiztonsági zavarok gyakrabban fordulnak elő és ennek okát kipuhatolva, kötelességük a közbiztonságra káros befolyást gyakoroló tényezők megszüntetése iránt a szükséges intézkedéseket megtenni, egy szóval helyi és személyi ismereteik gyarapítását annyira kell tökéletesbiteniök, hogy semmiféle nagyobb zavar által még ne lepettessenek.

29. A csendőrség hivatásszerű legfőbb kötelessége a közbiztonság, csend és rend ép fentartásában állván, mindenrendű csendőrelőljáró kötelessége odahatni, hogy említett hivatása teljesítésében az őrs legénysége minden akadály nélkül zavartalanul működhessék.

30. Bizalmi személyek (besugók) megszerzésére kiváló súly fektetendő, mivel azok a szolgálat sikeres kezelésére megbecsülhetlen előnnyel vannak és akárhány esetben ilyenek nélkül eredményt elérni teljes lehetetlen; ezek megszerzése tehát minden csendőr kötelessége.

Ezen besugóknak, fontosabb eseményeknél, ehhez arányosított bizonyos összegű pénzbeli jutalom is kilátásba helyezhető; az ily ígéret alapján elért siker után azonban erről, szolgálati úton a szárny-, illetve csendőrkerületi parancsnokságnak jelentés teendő.

31. Egy járórhöz tartozó két csendőrnek egymástól elválni rendszerint nem szabad; csak rendkívüli fontos esetekben, a midőn felügyelet és egyidejűleg segélyhozatal szükséges, igazolható az elválás. Például: vasuti szerencsétlenség, vagy ha egy vonatot valami veszély fenyeget, felhőszakadások által a közlekedési vonalokon okozott károk, mint hidak vagy utak elmosása, vizáradás, tűzvész, földomlás stb. stb., mely esetekben előfordulhat, hogy egy csendőrnek a nagyobb

szerencsétlenség vagy kár elhárítása, az utasok vagy az ott tartózkodó emberek figyelmeztetése céljából a helyszínén kell maradnia, míg a másíknak gyors segély után kell mennie.

32. Egy csendőrt egyedül szolgálatba kivezényelni rendszerint csak a következő esetekben szabad és pedig:

- a) ellenőrzés;
- b) egyes nem veszélyes foglyok kísérése;
- c) helyi járőr, miután a csendőr itt minden jelentékenyebb esetrél a laktanyából segélyt nyerhet.
- d) posta- és személyfedezet;
- e) vasuti és folyamátkelési ügyelet;
- f) belépőállomás-ügyelet (határszéleken);
- g) fogolyügyelet;
- h) fürdőügyelet; mely szolgálatoknak azonban, kivéve az a) c) d) és h) alattiakat, egész éjjelre kiterjedni nem szabad.

Minden más alkalommal az esetleg egyedül kivezényelt vagy egymagára szorult csendőr, szükség esetén ott, a hol hadseregbeli vagy honvédcsoapatok állomásoznak, első sorban ezekhez fordul segélyért, mert ezektől várhat leghathatósabb támogatást; ezek nem létében pénzügyőrök, polgári örök, erdő-, mező-, hegy-, folyam- és gátőrök, vadászati felügyelők, szóval: fegyveres hatósági közegek, végre fel-fegyverkezett szabadságolt katonák segélye veendő igénybe.

33. Az őrsparancsnokok figyelmébe még a következők ajánlatnak:

1. Minden kivezényelt járőr az eligazításnál teendőire nézve mindannyiszor szorosán utasítandó s egyuttal figyelmeztetendő, hogy személyét illetőleg minden kihágástól óvakodjék.

2. A járőr figyelmeztetendő továbbá, hogy szolgálat közben a korcsmában való mulatás, dőzsölés, de étkezés is szigorúan tilos.

3. A járőrnek meghagyandó, hogy portyázása alkalmával az őrsjárat egész területét részletesen járja be, jelesen pedig a felsorolt »gyanusnak jelzett« vagy annak ismert tárgyakat és tereprészeket óvatosan közelítse és lepje meg.

4. Községeken kívül fekvő gyanus tárgyak lakói — a mennyiben közártalmúak vagy a közbiztonságra másként veszélyesek — minden őrs részéről kiváló figyelemmel kísérendők és szakadatlanul ellenőrzendők.

5. Az őrsállomás időnkénti leportyázása el nem mulasztandó, sőt a közbiztonság állapota vagy a helység kiterjedéséhez képest ily járőr hetenkint többször is, a mindenkori viszonyoknak megfelelő időtartamra, rendelendő ki.

A legrendesebb viszonyok között is hetenkint egyszer ily járőrködés a szükséghez képest felváltva nappali, esti vagy éjjeli időre is előirandó; ott pedig, hol helyben vasut- vagy hajóállomás van, a vasuti vagy hajóállomási ügyelet, lehetőleg a helyi járőrködéssel kapcsolatban irandó elő.

6. A lesállások gyakori alkalmazására — hacsak rövid időre is — a járőrvezető mindannyiszor figyelmeztetendő, hosszabb lesállások azonban (1 órai tartamtól) mindig határozottan irandók elő.

7. Ha egy előfordult lényegesebb közbiztonsági zavar (rablás, gyilkosság, gyujtogatás, lopás stb.) teteseit az eljárt járőr kideríteni nem volt képes, azaz ily jelentéssel vonul be, kötelessége az őrsparancsnoknak a tett színhelyére azonnal személyesen kisetni s a járőr esetleges mulasztásait helyrehozni.

Ily alkalmakkor az őrsparancsnok meggyőződik, vajjon a járőr képességéhez és erejéhez mérten megtette-e mindent, a nyomozást a tőle követelhető erélyvel, körültekintéssel és buzgósággal eszközölte-e s ahol vétkes mulasztást, hanyagságot vagy tetterő hiányát észlelné, erről — az illetők esetleges megfenyítése végett — a szakaszparancsnokságnak azonnal jelentést tenni tartozik.

34 Minden rendkívüli közbiztonsági zavar vagy kiválóan fontos esemény, például: rablás, rablógyilkosság, fegyveres csavargók megjelenése az őrskerületben, lázadás, ember vagy állatok között mutatkozó ragályos betegség, nagyobb ellenszegülési esetek, fegyverhasználatok, nagyobb tűzvészek, elemi csapások stb. a (G) G) melléklet minta szerinti szolgálati jegygyel, vagy a hol lehetséges, táviratilag a szakaszparancsnokságnak az őrsök részéről bejelentendő; a szakaszparancsnok azonnal kellőképen intézkedik, a jelentést pedig a szárny-, ez pedig a kerületi parancsnoksághoz továbbítja. A részletes ebbeli jelentés megtételére nézve azután a szolgálati utasítás 104. §-a szorosán szem előtt tartandó.

Minden járőrvezető köteles — ha szolgálata közben az előbb felsorolt valamely rendkívüli esemény fordul elő, nemkülönben ha előre nem látott szolgálati teendők (szolg. ut. 52. §.) felmerülte miatt bevonulása csak az előirt idő után lenne kilátásban, — őrsparancsnokának a helyszínéről szolgálati jegygyel rövid jelentést tenni, mely jelentés minden hosszadalmasság nélkül csak kevés sorban, egész a távsürgönyszerű tömör fogalmazással szerkesztendő.

35. Rablóüldözések, nagyobb nyomozások vagy kiküldetések alkalmával a járőrök vezetői részéről — ha csendőrök vagy altisztek, saját szakaszparancs-

nokságuknak, — ha pedig tiszték, a saját szárnyparancsnokságuknak minden 2—3 napban rövid jelentés — ha csak írónnal írva is — terjesztendő fel. E jelentések szolgálati úton azután a csendőrkerületi parancsnoksághoz is felterjesztendőek.

36. Ha járőrök idegen szakaszterületen nyomoznak vagy üldöznek, esetleg egyébként szolgálatilag fellépnek, a járőrvezetők az illető szakaszparancsnokságnak, a melynek területén e szolgálatot teljesítik, szolgálati jeggyel rövid jelentést tenni tartoznak. Például: Lopott lovak után N. felé nyomozunk.

Árviz, zavargások, ünnepélyek vagy más alkalmából való összpontosításoknál, az összpontosított csendőrség, mindig az illető szakaszparancsnok alá van rendelve, a kinek felügyeleti területén az összpontosítás történt, ha csak az összpontosított legénység fölött nem egy — külön e célra kirendelt tiszt parancsnokol. Első esetben az összpontosított legénység parancsnoka, az előbb említett szakaszparancsnokságnak, utóbbiban azonban (ha t. i. a parancsnok tiszt) azon szárnyparancsnokságnak, melynek területén az összpontosított csapat működik, minden 2—3 napban, fontos események előfordultával pedig azonnal tartozik jelentést tenni; mely jelentés szolgálati úton a csendőrkerületi parancsnoksághoz terjesztendő fel.

37. Ha a bíróság székhelye nem az őrsállomás helyén van, a járőr köteles a bíróságnak közvetlenül táviratilag esetleg szolgálati jeggyel jelentést tenni, ha:

- a) hullát talál és valószínű, hogy a halál büntetendő tett által idéztetett elő;
- b) ember élete vagy testi épsége ellen intézett merényleteknél, ha a sérült állapota életveszélyes.

38. Az ellenőrzések legpontosabban a szolgálati utasítás 96. §-ában előírt módon foganatosítandók, és a teljesített ellenőrzésnek ideje az óra és percz megjelölésével vezetendő be a járőrvezető könyvecskéjébe.

Az épen említett §-nak helyes értelmezése céljából itt megjegyeztetik, hogy 5 fővel és azon alul rendszeresített őrsök »kisebbek«-nek, míg 6 fővel és azon felül bíró őrsök »nagyobbak«-nak tekintendők.

Ellenőrző járőrnek az ellenőrzendőhöz csatlakozni csak azon esetben szabad, ha kedvezőtlen létszámviszonyok miatt az őrsparancsnok egyedül kénytelen ellenőrző szolgálatba menni. Ily esetben a csatlakozás csak az éjjeli időre terjedhet, míg hajnalban már az ellenőrző őrsparancsnok a legrövidebb úton őrsére bevonulni tartozik, ha csak ettől rendkívüli körülmények, mint nyomozás, az ellenőrzött járőr megerősítése stb. vissza nem tartanak.

Oly esetekben, midőn az őrsparancsnok egyedül teljesít ellenőrző vagy más szolgálatot és ha az ellenőrzött járőrhöz nem csatlakozik, esetleg rendkívüli események vagy nyomozás vissza nem tartják, nyáron esti 10, télen esti 9 óráig a laktanyába bevonulni tartozik.

Helyi járőrök a fennálló közbiztonság viszonyaihoz képest szintén pontosan ellenőrzendők, mely ellenőrzések azonban a küellenőrzések számába nem számítandók.

39. Törvényhatósági joggal felruházott (lásd 1881. évi III. törvényczikk) városok kivételével, melyek a közbiztonsági szolgálat teljesítésére nézve önálló rendelkezési joggal bírnak, minden más város és község közbiztonságának kezelése a csendőrség feladata.

Kötelessége tehát minden őrsparancsnoknak körlete minden egyes helységében a közbiztonság, csend

és rend fentartása tekintetéből szükséges intézkedéseket a község előljáróival megbeszélni és megállapítani, városokban a rendőrkapitányokkal gyakrabban érintkezni s a közbiztonsági viszonyok ép fentartása iránti intézkedések tekintetéből megállapodni s ilyképen az esetleg fenyegető veszélyt, törvénytelenégeket már csirájukban elfojtani és lehetetlenné tenni.

Csaknem minden, de általában a legtöbb városnak van több-kevesebb rendőrlegénye, kik ha hivatás szerű rendes portyázásra alkalmaztatnak, a közbiztonság fentartására jelentékeny befolyást gyakorolnak; de több helyen ezen rendőrlegénység hivatásától elvonva, egészen más szolgálatokra használtatik fel s így a közbiztonság ép fentartása, ezek mellett is, kizárólag a csendőrségre nehezedik.

A rendőrlegénységnek tehát mily módon és mily célra való alkalmazásáról minden őrsparancsnoknak tiszta, helyes tudomással kell birnia, már azért is, mivel másként nem lehet azon helyzetben, hogy cél szerű és megfelelő intézkedéseket tehessen.

Minden őrsparancsnoknak általában szigorú kötelességévé tétetik, hogy a városi rendőrség szolgálatába vagy ügyeibe való bármikéinti beavatkozás mellőzésével, a következőkre éber figyelemmel legyen:

a) a közbiztonság, csend és rend fentartása érdekében a szükséges intézkedések megtételnek-e s vajjon azok erélyesen s a célnak megfelelően hajtatnak-e végre?

b) a rendőrlegénység felhasználatik-e portyázásokra s vajjon megbízható, használható egyének-e?

c) az éjjeli őrök pontosan kiállittatnak-e s ezek helyesen teljesítik-e szolgálatukat, vajjon nem-e erköl-

csileg romlott egyének vagy közártalmúak, kik maguk is lopnak, s így több kárt, mint hasznot csinálnak?

Minden őrsparancsnok köteles az ezen 3 pontban foglaltakra vonatkozólag gyűjtött észleleteit szemle-vizsga alkalmával szárny- vagy szakaszparancsnokának pontosan és lelkiismeretesen jelenteni, ezen tiszték pedig kötelezvék az így tudomásukra jutott esetleges hiányok vagy mulasztások s általában visszás állapotok elenyésztetése céljából az illetékes alispáni hivattal érintkezni.

40. Falvak, illetve kis- és nagyközségekben az őrsparancsnok és minden járőr kiváló figyelme az alábbi két pontra is okvetlen terjedjen ki és pedig:

a) a község előljárósága a csendőrséget szolgálati eljárásában erélyesen támogatja-e s minden jelentékenyebb esemény vagy közbiztonsági zavarról a csendőrséget haladéék nélkül értesíti-e?

b) az éjjeli őrök pontosan kiállíttatnak-e s a község előljárósága azokat időnként ellenőrzi-e?

Ezen két pont végrehajtása alapján gyűjtött esetleges hátrányos észleletek az őrsparancsnokság által és pedig az első pontra vonatkozólag a szakaszparancsnokságnak, a másodikban ellenben az illetékes szolgabírói hivatalnak azonnal bejelentendők.

41. Segély vagy felszólított szolgálatba huzamosabb időre vezényelt járőrök, rendes viszonyok között minden 3, legfeljebb 4 nap alatt felváltandók s ha ezen rendelkezéstől bármily okból el kellene térni, ha t. i. a felváltás ekként nem eszközölhető, további elhatározás végett a szakaszparancsnokságnak jelentés teendő.

Ha egy segély vagy felszólított szolgálatban álló járőr csak 24 órát tartózkodik is valamely községben, a járőrvezetőt -- a községre nézve -- mind-

azon felelősség terheli, mely az őrsállomáshelyre nézve az őrsparancsnokot illeti, azért előbbi köteles ott tartózkodása idejére a szükséges intézkedéseket akként megtenni, hogy ottléte alatt a közbiztonságnak, csendés rendnek megzavarása elő ne fordulhasson.

Ezen célból a járőrvezető kötelessége éjjelre egy vagy mindkét csendőr által teljesítendő rövid járőrködést elrendelni.

Minden — a járőrvezető által ekként elrendelt szolgálat általa a szolgálati könyvecskékben szabályszerűen pontosan előírandó.

Hangsúlyoztatik, hogy segélyszolgálat alkalmazásával a kirendelt csendőrök, kizárólag az eljáró hatósági személy vagy közeg biztonságára szoritkozozanak, az ügyvitel vagy bárminő hivatalos teendőkhöz beleszólási joguk nincsen és ennél fogva minden ily beavatkozás, mint szabályellenes, szigorúan tilos.

42. Részeg egyének irányában, ha egyébként büntettet vagy vétséget nem követtek el, csak akkor szabad szolgálatilag fellépni, ha a fellépés mellőzése által nagyobb botrány, veszély vagy érzékeny kár állhatna be vagy idéztethetnék elő, miért is ily egyénekkel — szükség nélkül — tárgyalásokba vagy szóvitába bocsátkozni, szigorúan tilos.

Ily egyénekre a csendőr csak közvetve, rokonaik, barátaik vagy polgártársaik által igyekezzék hatni, hogy t. i. az illetők ezek által csillapittassanak le és a közönség köréből eltávolittatván, oly helyre vezettessenek, hol közbotrányt vagy veszélyt nem idézhetnek elő.

43. Bárki irányában is bármi célból gorombászkodni, valakit ütni, verni, lökdösni szigorúan tiltatik; a csendőr ily erőszakoskodás által a legszigorubb felelősségre vonatásnak, sőt a körülményekhez képest hadtörvényszéki eljárásnak is teszi ki magát.

44. Szabályul tekintendő, hogy az őrsparancsnok csak jelentékenyebb és fontosabb szolgálatok teljesítésére hivatott s hogy így csak ilyeneket írhat elő magának, mert holmi mindennapi szolgálatokat végezvén, ez csak tekintélye, megbízhatósága és egyéni értékének rovására esik, sőt az önállóságtól való megfosztásra is vezethet.

45. Kisebb terjedelmű őrsöknél minden 4—6, nagyobbaknál minden 6—8 hétben egyszer kell, hogy az őrsparancsnok körletének minden pontját lássa és járja; ha csak ebben rendkívüli szolgálatok által nem lesz megakadályozva.

Kivételesen nagy kiterjedésű őrskörleteknek az őrsparancsnok által való leportyázására több idő szükséges, ezek tehát esetleg minden 3—4 hónapban egyszer portyázandók le az őrsparancsnok által.

46. Törvényhatósági joggal felruházott városok területén (Lásd 1881. évi III. törvényczikk 2. és 3. §-a) a csendőrségnek hivatásszerű működési tere nem lévén, ily szolgálatnak e helyeken való szabályszerű teljesítése, felelősség terhe alatt, tilos.

Ezen területeken kizárólag üldözés vagy tettenérés alkalmával lévén helye esetleges letartóztatásnak, a letartóztatott mindig a városi vagy rendőrkapitányságnak, vagy pusztai biztosnak adandó át, hova a szabályszerű tényvázlat az őrsparancsnokság részéről utólag megküldendő.

Ha e helyeken tartózkodó törvényáthágó nyomába jut egy járőr, akkor a fentebb irt hatóságot azonnal erről értesíteni s közreműködését, t. i. hogy a járőr mellé egy rendőri közeget rendeljen ki, kikérni tartozik; a kirendelt közeggel azután együtt